

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 31.1.2011

KOM(2011) 18 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Boj proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky: kľúčový príspevok k stratégii
Európa 2020**

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Boj proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky: kľúčový príspevok k stratégii Európa 2020

Pri predčasnom ukončení školskej dochádzky¹ ide o komplexný jav, ktorého zlepšenie si vyžaduje silný politický záväzok. V tomto oznámení sa analyzujú účinky predčasného ukončenia školskej dochádzky na jednotlivcov, spoločnosť a ekonomiku, uvádzajú jeho príčiny a ponúka prehľad existujúcich a budúcich opatrení na úrovni EÚ na riešenie tohto problému. Sprievodnými dokumentmi sú návrh odporúčania Rady a pracovný dokument útvarov Komisie predstavujúce rámec komplexných politických prístupov, ktoré členské štáty môžu využiť pri vypracúvaní účinných politík na znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky, spolu s podrobnými príkladmi konkrétnych opatrení v oblasti politiky.

1. PREDČASNÉ UKONČENIE ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY JE PREKÁŽKOU Z HĽADISKA INTELIGENTNÉHO, UDRŽATEĽNÉHO A INKLUZÍVNEHO RASTU

Budúcnosť Európy vo veľkej miere závisí od jej mladých ľudí. Európska únia sa prostredníctvom svojej stratégie **Európa 2020** snaží lepšie podporovať mladých ľudí a umožňovať rozvíjanie ich talentov, čo prospieva tak im samotným, ako aj ekonomike a spoločnosti, v ktorých žijú. Jedným z hlavných cieľov, na ktorých sa dohodla Európska rada, je znížiť podiel osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou na menej ako 10 % a zabezpečiť, aby aspoň 40 % mladšej generácie získalo terciárnu alebo rovnocennú kvalifikáciu². Zlepšovaním vzdelanostných výsledkov mladých ľudí sa prispieva k dosiahnutiu dvoch cieľov: dospieť k tzv. inteligentnému rastu zlepšovaním úrovne zručností a k tzv. inkluzívnemu rastu odstraňovaním jedného z najväčších rizikových faktorov nezamestnanosti a chudoby.

Jednou z hlavných iniciatív stratégie Európa 2020 „**Mládež v pohybe**“³ sa zdôrazňuje potreba zlepšiť kvalitu a nestrannosť v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, vybaviť viac mladých ľudí zručnosťami podporujúcimi ich schopnosť vzdelávať sa po celý život a ponúknuť im príležitosť vyskúšať si mobilitu v oblasti vzdelávania. Výrazné zníženie počtu mladých ľudí, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, je kľúčovou investíciou nielen z hľadiska vyhliadok každého mladého jednotlivca, ale aj vzhľadom na budúcu prosperitu a sociálnu súdržnosť EÚ vo všeobecnosti.

Znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky je okrem toho cestou k dosiahnutiu ďalších cieľov stratégie Európa 2020. Priamym vplyvom na zamestnateľnosť mladých ľudí prispieva k ich lepšiemu začleneniu na trhu práce, a tak k splneniu hlavného cieľa dosiahnuť 75 % mieru zamestnanosti žien a mužov vo veku 20 až 64 rokov. Zároveň

¹ Termín „predčasné ukončenie školskej dochádzky“ zahŕňa všetky formy ukončenia vzdelávania a odbornej prípravy pred skončením vyššieho sekundárneho vzdelávania alebo rovnocenného odborného vzdelávania a odbornej prípravy.

² KOM(2010) 2020.

³ KOM(2010) 477.

je významným príspevkom k prelomeniu začarovaného kruhu deprivácie, ktorý vedie k sociálnemu vylúčeniu toľkých mladých ľudí. Je preto kľúčovým opatrením pri dosahovaní cieľa znížiť počet ľudí, ktorým hrozí chudoba, aspoň o 20 miliónov⁴.

V roku 2009 viac ako šesť miliónov mladých ľudí, t. j. 14,4 % zo všetkých osôb vo veku 18 až 24 rokov, skončilo vzdelávanie a odbornú prípravu iba s dosiahnutím nižšieho sekundárneho vzdelania alebo horšieho. Ešte viac znepokojujúce je však to, že 17,4 % z nich dosiahlo iba primárne vzdelanie⁵. Predčasné ukončenie školskej dochádzky znamená zmeškanie príležitostí mladých ľudí a stratu sociálneho a ekonomického potenciálu Európskej únie ako celku.

Na **úrovni jednotlivcov** dôsledky predčasného ukončenia školskej dochádzky nepriaznivo vplyvajú na celý ich život a znižujú ich schopnosť zapojiť sa do sociálneho, kultúrneho a ekonomického života spoločnosti. Zvyšujú ich individuálne riziko nezamestnanosti, chudoby a sociálneho vylúčenia. Nepriaznivo pôsobia na ich celoživotné príjmy, životnú pohodu a zdravie, ako aj na zdravie ich detí. Znižujú takisto pravdepodobnosť úspechu ich detí v škole.

Nezamestnanosť mládeže v súčasnosti predstavuje 20,0 %⁶ a predčasné ukončenie školskej dochádzky k nej priamo prispieva. Zamestnateľnosť vo veľkej miere závisí od úrovne dosiahnutej kvalifikácie. V roku 2009 bolo 52 % osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou v EÚ nezamestnaných alebo vylúčených z trhu práce⁷. Dokonca aj keď pracujú, tak zarábajú menej, prejavuje sa u nich tendencia mať neisté pracovné miesto a častejšie sú závislí od sociálnej pomoci. Menej sa zúčastňujú na celoživotnom vzdelávaní, a teda aj na rekvalifikácii. Ich vzdelanostné zaostávanie môže viesť k rastúcemu znevýhodneniu.

Vysoké miery predčasného ukončenia školskej dochádzky majú na **úrovni ekonomiky a spoločnosti v širšom zmysle** dlhodobý účinok na rozvoj spoločnosti a hospodársky rast. Osoby s predčasne ukončenou školskou dochádzkou sa menej zapájajú do demokratických procesov a sú menej aktívnymi občanmi⁸. Inovácia a rast sa opierajú o kvalifikovanú pracovnú silu, čo platí nielen v sektoroch špičkových technológií, ale aj v prípade celého hospodárstva. V rámci hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 „Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“ sa zdôrazňuje potreba posilniť postavenie ľudí rozvíjaním ich zručností počas celého života a zvýšiť ich účasť na trhu práce. **Znížením priemernej miery predčasného ukončenia školskej dochádzky v Európe iba o jedno percento by európska ekonomika každoročne získala asi pol milióna ďalších potenciálnych mladých zamestnancov s kvalifikáciou.**

Od roka 2000 sa priemerná miera predčasného ukončenia školskej dochádzky v Európe znížila o 3,2 percenta, ale zaznamenaný pokrok nestačil na dosiahnutie cieľa vo výške 10 % do roka 2010, ktorý sa pôvodne stanovil v rámci Rady. Priemer okrem toho zahŕňa veľké rozdiely medzi členskými štátmi. Siedmim členským štátom sa už podarilo dosiahnuť 10 % referenčnú hodnotu, ale tri ďalšie vykázali miery vo výške viac ako 30 %. Keď sa však pozrieme na relatívny výkon členských štátov, existujú dôvody na optimizmus. Od roka 2000

⁴ Závety zo zasadnutia Európskej rady, 25/26. marec 2010.

⁵ Zdroj: Eurostat, Labour Force Survey (Zisťovanie pracovných síl, LFS) 2010.

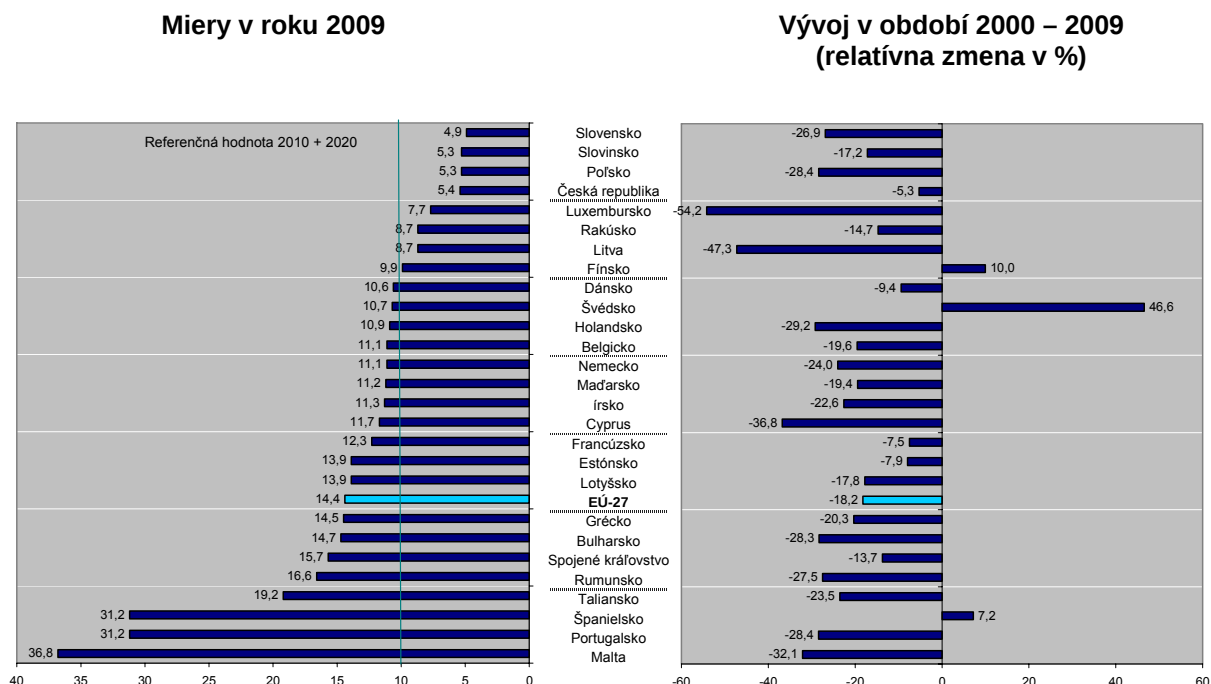
⁶ Eurostat, tlačová správa 162/2010, 29. október 2010.

⁷ Eurostat, LFS 2010.

⁸ NESSE (2009), s. 31. Pozri aj Shell „Jugendstudie 2010“ (Štúdia mládeže 2010) (2010).

došlo vo všetkých členských štátoch okrem troch k zníženiu mier predčasného ukončenia školskej dochádzky, pričom v niektorých k veľmi výraznému.

Graf 1: Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 18 – 24 rokov, ktoré má nižšie sekundárne vzdelanie alebo horšie a ktoré nie je v procese vzdelávania ani odbornej prípravy (2009) a vývoj v období 2000 – 2009⁹

2. PREDČASNÉ UKONČENIE ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY JE VÝSLEDKOM SPOLOČNÉHO PÔSOBNIA INDIVIDUÁLNYCH, VZDELANOSTNÝCH A SOCIÁLNO-EKONOMICKÝCH FAKTOROV

Dôvody, z ktorých mladí ľudia predčasne ukončujú vzdelávanie a odbornú prípravu, sú veľmi individuálne. Napriek tomu je možné identifikovať niektoré opakujúce sa charakteristické znaky. Predčasné ukončenie školskej dochádzky je pevne spojené so sociálne znevýhodneným prostredím a s nízkym vzdelanostným prostredím. U detí rodičov s nízkou úrovňou vzdelania a zo sociálne znevýhodneného prostredia je pravdepodobnejšie ako u iných mladých ľudí, že skončia so vzdelávaním a s odbornou prípravou pred dosiahnutím vyššieho sekundárneho vzdelania.

V niektorých skupinách spoločnosti dochádza k častejšiemu výskytu predčasného ukončenia školskej dochádzky, najmä u osôb, ktoré pochádzajú z chudobnejšieho sociálno-ekonomického prostredia, a v zraniteľných skupinách, ako napríklad mládež, ktorá vyrastala v prostredí verejnej starostlivosti, a osoby s telesným a duševným postihnutím alebo s inými špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (special educational needs, SEN)¹⁰. Keďže mladí ľudia s migračným pôvodom sa často koncentrujú v nižších sociálno-ekonomických vrstvách, priemerná miera predčasného ukončenia ich školskej dochádzky je v porovnaní s mierou u mládeže narodenej v krajine dvojnásobne vysoká (26,4 % oproti 13,1 % v roku 2009). Táto miera je ešte vyššia u rómskeho obyvateľstva, u ktorého sa prejavuje

⁹ Eurostat, LFS 2010.

¹⁰ „Active inclusion of young people with disabilities or health problems. Background paper“ (Aktívne začlenenie mladých ľudí s postihnutím alebo so zdravotnými problémami. Podkladový dokument), Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok, 2010.

tendencia patriť k sociálne najviac vylúčeným členom spoločnosti¹¹. Takéto skupiny sú spravidla slabšie podporované svojimi rodinami, čelia diskriminácii v rámci vzdelávacieho systému a majú obmedzenejší prístup k príležitostiam na neformálne a informálne vzdelávanie mimo rámca povinnej školskej dochádzky.

Predčasné ukončenie školskej dochádzky je výsledkom spoločného pôsobenia vzdelávacích faktorov, individuálnych okolností a sociálno-ekonomických podmienok. Ide tu skôr o proces ako o jednorazovú udalosť. Jeho začiatky siahajú často až do obdobia primárneho vzdelávania s prvými skúsenosťami so zlyhaním v škole a s rastúcim odcudzením od školského prostredia. Prechod medzi školami a rôznymi vzdelávacími úrovňami je osobitne ťažký u žiakov, ktorým hrozí odchod zo školy. Nepomerom medzi učebnými osnovami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy a potrebami trhu práce sa môže zvýšiť riziko zlyhania vo vzdelávaní, keďže žiaci nemajú žiadne vyhliadky v rámci svojej vybranej sústavy vzdelávania. Často sa stáva, že v rámci systémov vzdelávania a odbornej prípravy sa žiakom neposkytuje dostatočne cielená podpora na prekonanie emocionálnych, sociálnych alebo vzdelávacích ťažkostí a na zotrvanie v procese vzdelávania a odbornej prípravy. Z hľadiska škôl je naďalej výzvou prispôbiť sa rôznym štýlom učenia sa žiakov a pomôcť učiteľom reagovať na premenlivé potreby skupín študentov s odlišnými schopnosťami. Pružné učebné systémy prispôbené osobitným potrebám sú mimoriadne dôležité u tých, ktorí uprednostňujú „učenie na základe vlastnej skúsenosti“ a ktorí sa dajú motivovať aktívnymi formami učenia.

Predčasné ukončenie školskej dochádzky je aj rodovým problémom, ktorý si vyžaduje väčšiu pozornosť. V EÚ predčasne ukončuje školskú dochádzku 16,3 % chlapcov v porovnaní s 12,5 % v prípade dievčat¹². Chlapci majú počas povinnej školskej dochádzky väčšiu tendenciu ako dievčatá dostať sa do ťažkostí, keď sa prispôbujú školskému prostrediu, a spravidla dosahujú horšie výsledky. Ich podiel na žiakoch s postihnutím je vyšší (61 %) a pravdepodobnejšie sa u nich vyskytujú emocionálne problémy a problémy so správaním alebo špecifické ťažkosti s učením (65 %)¹³.

Členské štáty stoja v súvislosti s predčasným ukončením školskej dochádzky pred rôznymi výzvami. V niektorých z nich je predčasné ukončenie školskej dochádzky javom vyskytujúcim sa najmä na vidieku, často aj vo vzdialených oblastiach, a môže súvisieť s nedostatočným prístupom k vzdelaniu. V iných krajinách sú postihnuté najmä znevýhodnené oblasti vo veľkých mestách. Niektoré regionálne a sezónne trhy práce (napr. cestovný ruch, stavebníctvo) môžu mladých ľudí lákať, aby opustili školu a prijali nekvalifikované miesto so zlými vyhliadkami do budúcnosti. Dostupnosť takýchto pracovných miest a predstava skorého zarábania peňazí, či už na zlepšenie ekonomickej situácie rodiny alebo aby sa mladým ľuďom umožnila väčšia nezávislosť, motivuje mnohých mladých ľudí do predčasného ukončenia vzdelávania a odbornej prípravy. Niektoré krajiny bojujú s vysokou mierou predčasného ukončenia školskej dochádzky v určitých odboroch, kým iné zaznamenávajú jeho nižšiu mieru napríklad pri učňovskej príprave¹⁴.

¹¹ Eurostat, LFS 2010.

¹² Eurostat, LFS 2010.

¹³ Údaje sa vzťahujú na rok 2008; SEK(2009) 1616, s. 85.

¹⁴ GHK (2005), „Study on Early School Leavers, Final Report“ (Štúdia osôb s predčasným ukončením školskej dochádzky, záverečná správa), s. 77, Sally Kendal, Kay Kinder (2005), „Reclaiming those disengaged from education and learning – a European Perspective“ (Podchytenie tých, ktorí nie sú v procese vzdelávania a odbornej prípravy – Európska perspektíva), s. 15.

Pri podpore žiakov, ktorým hrozí odchod zo školy, sa musia zohľadňovať všetky takéto podmienky. Napriek tomu len niekoľko členských štátov postupuje podľa konzistentnej a komplexnej stratégie na znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky. Mnohé iniciatívy proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky nie sú dostatočne prepojené s inými politikami vzťahujúcimi sa na mladých ľudí. Často chýba aj primeraná analýza špecifických problémov v rámci regiónu alebo cieľovej skupiny.

3. PREDČASNÉMU UKONČENIU ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY SA DÁ PREDÍŠť SYSTEMATICKÝMI POLITIKAMI OPIERAJÚCIMI SA O FAKTY

Východiskovým bodom stratégií boja proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky musí byť analýza celoštátnych, regionálnych a miestnych osobitostí tohto fenoménu. Údaje by mali umožniť analýzu hlavných dôvodov na predčasné ukončenie školskej dochádzky vzťahujúcich sa na rôzne skupiny žiakov, regiónov, miest alebo škôl, v prípade ktorých častejšie dochádza k tomuto javu. Hlboké rozdiely v mierach predčasného ukončenia školskej dochádzky môžu naznačovať štrukturálne problémy v určitých geografických oblastiach alebo vzdelanostných dráhach.

Politika sa má vypracúvať na základe presných informácií, aby sa opatrenia mohli lepšie zamerať; systém na monitorovanie vývoja v oblasti predčasného ukončenia školskej dochádzky môže pomôcť pri tom, aby sa neustále prispôbovali na základe informácií, akými sú napríklad dôvody jednotlivcov na predčasné ukončenie vzdelávania a odbornej prípravy¹⁵.

Individuálne čísla študentov

V roku 1997 zaviedlo Spojené kráľovstvo tzv. jedinečné číslo žiaka (unique pupil number, UPN), ktoré predstavuje bohatý zdroj analýzy a pomáha pri účinnejšom zameriavaní školskej politiky aj v iných oblastiach ako predčasné ukončenie školskej dochádzky. Ďalšie krajiny zaviedli tzv. individuálne vzdelávacie čísla, zbierky údajov založené na individuálnych údajoch o žiakovi alebo vnútroštátne študentské registre (napr. Holandsko, Nemecko a Taliansko). V prípade Holandska sa zavedenie individuálneho vzdelávacieho čísla a monitorovanie predčasného ukončenia školskej dochádzky online považujú za hlavné faktory úspechu v znižovaní počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky.

Komplexné politiky proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky by sa mali zameriavať na **prevenciu, intervenciu a kompenzáciu**.

Vďaka **prevencii** sa predchádza vzniku podmienok, za ktorých sa môžu dať do pohybu procesy vedúce k predčasnému ukončeniu školskej dochádzky. Zvýšenie účasti na vzdelávaní a starostlivosti dobrej kvality v ranom detstve bolo označené za jedno z najúčinnejších opatrení na to, aby sa deťom ponúkol dobrý štart v oblasti vzdelávania a podporila ich odolnosť. Treba však zlepšiť prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve. Iné preventívne opatrenia sa zaoberajú otázkami ako systematická jazyková podpora detí z migračného prostredia, aktívna politika zrušenia rasovej segregácie, ktorou

¹⁵ Všetky príklady politiky sú čerpané z pracovného dokumentu útvarov Komisie „Znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky“, SEK(2011) 96. Obsahuje dodatočné informácie o príkladoch politiky, ako aj podrobnejšie informácie o probléme predčasného ukončenia školskej dochádzky, jeho príčinách a úspešných stratégiách na znižovanie počtu jeho prípadov.

sa zlepšuje sociálna, etnická a kultúrna štruktúra v školách, umožňuje lepšie partnerské učenie a napomáha integrácia, alebo cielená podpora znevýhodnených škôl. Ďalšie možné prekážky, ktoré zabráňujú úspešnému postupovaniu v škole, je možné odstrániť zvýšením priepustnosti sústavy vzdelávania a zlepšením kvality a postavenia sústavy odborného vzdelávania.

Cieľom **politík na zrušenie segregácie** je zmeniť sociálne zloženie tzv. znevýhodnených škôl a zlepšiť výsledky detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a z vrstiev s nízkym stupňom vzdelania dosiahnuté v škole. Aktívnymi programami na zrušenie segregácie v Maďarsku a Bulharsku sa na regionálnej úrovni zlepšili dosiahnuté výsledky žiakov rómskeho pôvodu, pričom sa podporovali školy, ktoré začleňujú rómskych žiakov a ktoré zároveň zlepšujú kvalitu napríklad mimoškolskými činnosťami a cielenou akademickou podporou.

Opatreniami pozitívnej diskriminácie, ku ktorým napríklad patria pásma vzdelávacej priority (Cyprus), a programami, ktorými sa poskytuje cielená podpora školám v znevýhodnených oblastiach (Francúzsko, Španielsko), sa zlepšuje ich vzdelávacia ponuka, poskytuje dodatočná podpora ich žiakom a vytvárajú inovačné učebné prostredia prispôbené ich špecifickým potrebám. Opatrenia pozitívnej diskriminácie sa často kombinujú s aktívnym využívaním sietí a s úzkou spoluprácou zapojených škôl.

Pružné sústavy vzdelávania na prepojenie všeobecného vzdelávania, odborného vzdelávania a prvej pracovnej skúsenosti v praxi sú zamerané na študentov, ktorých môžu odradiť nízke akademické výsledky a ktorí chcú začať pracovať čo najskôr. Takýmto spôsobom sa im umožňuje, aby popritom pokračovali vo všeobecnom vzdelávaní. Vo viacerých členských štátoch (napr. Luxembursko, Taliansko a Dánsko) sa zvolil tento prístup, aby sa žiakom, ktorí už nie sú vo vzdelávacom procese, pomohlo pri získavaní dokladu o ukončení školy, pričom môžu naďalej zbierať cenné a motivujúce skúsenosti v práci.

Pomocou **intervencie** sa už v skorom štádiu prekonávajú vznikajúce ťažkosti a vyvíja úsilie, aby tieto problémy nevyústili do odchodu zo školy. Intervenčné opatrenia môžu byť zamerané na celú školu či inštitúciu odborného vzdelávania alebo na jednotlivých žiakov, ktorým hrozí, že nebudú pokračovať vo svojom vzdelávaní alebo odbornej príprave. Cieľom celoškolských opatrení je zlepšovanie celkovej klímy v škole a vytváranie priaznivého prostredia na učenie. Systémy včasného varovania a lepšia spolupráca s rodičmi môžu byť efektívnou formou pomoci ohrozeným žiakom. Zdá sa, že aj prepojenie s mimoškolskými aktérmi prostredníctvom sietí a prístup k miestnym podporným sieťam sú veľmi účinnými prvkami poskytovania potrebnej podpory. Opatrenia zamerané na študentov sa týkajú mentorského alebo tútorskeho vedenia, učebných prístupov prispôbených osobitným potrebám, zlepšeného usmerňovania a finančnej podpory, ku ktorej napríklad patria príspevky na vzdelávanie. Aj inštitúcie trhu práce by mali byť viac zapojené do poskytovania profesijného poradenstva mladým ľuďom.

Školy ako „učiace komunity“ majú spoločnú víziu i spoločné základné hodnoty a ciele v oblasti rozvoja školy. Zvyšuje sa tým angažovanosť žiakov, učiteľov, rodičov a iných zúčastnených strán a podporuje sa zlepšovanie kvality a rozvoj školy. Takéto učiace komunity inšpirujú učiteľov aj žiakov, aby sa snažili zlepšovať a preberať zodpovednosť za vlastné učebné procesy. Vytvárajú sa tým aj priaznivé podmienky na znižovanie počtu prípadov odchodu zo školy a na podporu žiakov, ktorým hrozí.

Sieťovým prepojením s mimoškolskými aktérmi sa školám umožňuje, aby lepšie podporovali žiakov a riešili celý rad problémov, ktoré deťom spôsobujú ťažkosti, k čomu môže patriť užívanie drog alebo alkoholu, nedostatok spánku, fyzické zneužívanie a trauma.

Programami ako School Completion Programme (program ukončenia školskej dochádzky) v Írsku sa intenzívne podporujú medzikomunitné a medzisektorové prístupy. Školy sú prepojené s mládežníckymi agentúrami, sociálnymi službami, miestnymi agentúrami rozvoja, osobitnými skupinami na boj proti drogám atď.

V niektorých krajinách, napr. v Holandsku, sa osvedčilo silnejšie **zapojenie regiónov** do navrhovania opatrení proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky spolu s poskytovaním finančnej podpory a so zavádzaním stimulov. Samosprávy, školy a zariadenia starostlivosti môžu samy rozhodovať o opatreniach, ktoré sa majú zaviesť. Prostredníctvom miestnych správ môžu školy využívať aj služby zariadení starostlivosti, políciu a súdne orgány.

Cieľom **otvorených škôl**, ako napríklad „scuole aperte“ v Neapole (Taliansko), je bojovať proti odchodu žiakov pripravovaním pestrej palety projektov v spolupráci s miestnou občianskou spoločnosťou. Aktivity sa organizujú mimo školského vyučovania a môžu sa na nich zúčastniť všetky deti vrátane tých, ktoré už nie sú v procese bežného vzdelávania. Poskytujú možnosť znovu ich zapojiť, ako aj mnohé iné deti, ktorým hrozí, že odídu zo školy.

V rámci opatrení **kompenzácie** sa osobám, ktoré odišli zo školy, ponúkajú príležitosti na vzdelávanie a odbornú prípravu. Môžu nadobudnúť formu finančnej podpory alebo jej iných druhov. Ich cieľom je pomôcť mladým ľuďom, aby sa znovu zaradili do procesu bežného vzdelávania alebo aby sa im poskytla tzv. druhá šanca. Úspešné prístupy v zariadeniach, ktoré ju ponúkajú, sa preto výrazne líšia od prístupov bežných škôl, keďže sa zaoberajú ťažkosťami, ktorým žiaci čelili v regulárnej škole. Pri prevencii predčasného ukončenia školskej dochádzky sa však dokázateľne dosahujú lepšie výsledky ako pri kompenzácii jeho nepriaznivých účinkov. Skúsenosť so zlyhaním, nedostatok sebadôvery pri učení a rastúce sociálne, emocionálne a vzdelávacie problémy po odchode zo školy znižujú pravdepodobnosť získania kvalifikácie a úspešného ukončenia vzdelávania¹⁶.

Opätovné zaradenie do bežného školského procesu si často vyžaduje prechodné obdobie medzi predchádzajúcou negatívnou skúsenosťou so zlyhaním v škole a úspešnejším novým začiatkom. Programy trvajú najmenej od troch mesiacov až do jedného roka, v závislosti od očakávaní a motivácie účastníkov. Vzhľadom na mnohostranné a komplexné problémy, ktorým čelí cieľová skupina, si ich opätovné zaradenie do procesu vzdelávania a odbornej prípravy vyžaduje alternatívne pedagogické a poradenské metódy. Jedným z faktorov úspešnosti je poskytnutie individualizovaného, priaznivého prostredia na učenie s pružným prístupom, ktorým sa zohľadňujú potreby každého mladého človeka. Programami ako napríklad „Project learning for young adults“ (Projekt učenia pre mladých dospelých) v Slovinsku, prechodné triedy vo Francúzsku alebo strediská SAS v Belgicku sa ohrozeným mladým ľuďom ponúka príležitosť postupne získať späť sebadôveru, dohnať zameškané učenie a znovu sa zaradiť do procesu bežného vzdelávania.

Príliš často prebiehajú projekty a iniciatívy na znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky paralelne, bez prepojenia na iné iniciatívy¹⁷. Napriek úspechom, ktoré sa pomocou nich dosiahli, sa ich účinok príliš často zastaví na miestnej alebo regionálnej úrovni. Vzhľadom na nevyhnutnosť rýchlo znížiť počet prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky je predovšetkým potrebné prejsť od vykonávania

¹⁶ NESSE (2009), s. 45.

¹⁷ Frank Braun: Einleitung in „Schulabbrüche und Ausbildungslosigkeit“ (úvod), Mnichov 2007.

individuálnych opatrení k zavádzaniu komplexnej politiky proti tomuto javu. Prvky takýchto politik sa musia prispôbiť konkrétnej situácii v členských štátoch.

Zo skúseností členských štátov, z porovnateľných údajov a analytického výskumu vyplýva, že ku kľúčovým faktorom úspešných politik patrí medzisektorová spolupráca a komplexnosť prístupu. Predčasné ukončenie školskej dochádzky nie je iba záležitosťou školy a jeho príčiny sa musia odstraňovať pomocou celého radu politik, ktoré sa týkajú sociálnych záležitostí, mládeže, rodiny, zdravia, miestnej komunity, zamestnanosti i vzdelávania. Aj rozšírené koncepcie vzdelávania, ako napríklad vzdelávanie v oblasti kultúry, spolupráca s podnikmi alebo inými mimoškolskými aktérmi, a šport môžu svojou podporou tvorivosti, nových spôsobov myslenia, medzikultúrneho dialógu a sociálnej súdržnosti zohrávať dôležitú úlohu pri znižovaní počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky.

4. SPOLUPRÁCA NA ÚROVNI EÚ ZNAMENÁ PRIDANÚ HODNOTU PRI ZNIŽOVANÍ POČTU PRÍPADOV PREDČASNÉHO UKONČENIA ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY

V rámci stratégie Európa 2020 sa členské štáty na najvyššej politickej úrovni dohodli, že sa stanovia **ciele členských štátov** v oblasti znižovania počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky, pričom sa zohľadní ich východisková pozícia a vnútroštátne osobitosti. Predčasné ukončenie školskej dochádzky sa bude riešiť v rámci ich národných programov reforiem (NRP), pričom sa poskytne opis budúcich stratégií a opatrení na splnenie cieľov daného štátu. Cieľmi členských štátov v oblasti znižovania mier predčasného ukončenia školskej dochádzky sa podporí rozvoj politiky v tejto oblasti a zvýši tlak v prospech efektívnych a účinných politik. Podávaním správ o cieľoch jednotlivých štátov v rámci stratégie Európa 2020 prostredníctvom každoročných prieskumov rastu sa bude kladť väčší dôraz na monitorovanie účinnosti politik, ich úspešnosti a nedostatkov.

Existujúcim strategickým rámcom spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy **Vzdelávanie a odborná príprava 2020**, jeho nástrojmi a mechanizmami podávania správ sa podporí vykonávanie účinných a efektívnych politik proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky. Poskytne sa tým platforma na vyzdvihnutie pokroku členských štátov, pričom sa bude vychádzať z dostupných spoľahlivých a porovnateľných štatistík, ktoré vypracoval Eurostat.

Na lepšiu podporu členských štátov pri vypracúvaní efektívnych a účinných vnútroštátnych politik proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky sa zavedú viaceré opatrenia a nástroje umožňujúce komplexný prístup k tejto mnohostrannej výzve:

- **Návrh Odporúčania Rady o politikách na znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky**, ktorého sprievodným dokumentom je pracovný dokument útvarov Komisie, bol vypracovaný s cieľom pomôcť členským štátom pri inovácii a vypracúvaní stratégií s veľkým dosahom a dobrým pomerom nákladov a výnosov. Navrhuje sa, aby sa v odporúčaní stanovil spoločný európsky rámec účinných a efektívnych politik proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky a aby členské štáty prijali komplexné vnútroštátne stratégie proti predčasnému ukončeniu školskej dochádzky do roka 2012 v súlade so svojimi vnútroštátnymi cieľmi.
- V budúcom **oznámení Komisie o vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve**, ktoré sa má prijať v roku 2011, sa zdôrazní, že systémy vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve môžu pomôcť pri vytváraní základu celoživotného učenia ako najlepšieho spôsobu

boja proti znevýhodneniu prostredníctvom vzdelávania, a tak účinne predchádzať veľkému počtu prípadov odchodu zo školy. V oznámení sa stanovujú kľúčové faktory na posilnenie kvality a prístupu v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.

- Komisia v roku 2011 predloží **Oznámenie o novom európskom programe v oblasti integrácie** na podporu integračných politík členských štátov. S cieľom podporiť študentov s migračným pôvodom, aby v škole dosahovali lepšie výsledky, by sa v tejto súvislosti mala zohľadniť aj potreba riešiť problém predčasného ukončenia školskej dochádzky.
- **Odborné vzdelávanie a príprava** má potenciál stať sa dôležitým prostriedkom na prevenciu predčasného ukončenia školskej dochádzky mladých ľudí. V nadväznosti na oznámenie Komisie „Nový impulz pre európsku spoluprácu pri odbornom vzdelávaní a príprave na podporu stratégie Európa 2020“¹⁸ sa ministri školstva dohodli na ambicióznom modernizačnom programe VET (Vocational Education and Training) vrátane konkrétnych opatrení na znižovanie počtu prípadov odchodu z procesu odborného vzdelávania alebo prípravy.
- Začiatkom roka 2011 navrhne Komisia **referenčnú hodnotu na meranie zamestnatel'nosti mladých ľudí**. Zvýšenie ich zamestnatel'nosti má rozhodujúci význam, ak sa majú zlepšiť vyhliadky mladých ľudí na zamestnanie a ich budúca kariéra, a teda aj ich plné zapojenie do vzdelávania a odbornej prípravy. Referenčnou hodnotou sa poskytnú lepšie príležitosti na monitorovanie situácie a podporí sa výmena osvedčených postupov a skúseností členských štátov.
- S cieľom čo najúčinnnejšie zamerať opatrenia politiky a zrýchliť proces vzájomného učenia bude **skupina na európskej úrovni, zložená zo subjektov s rozhodovacími právomocami** a zastupujúca rôzne členské štáty, venovať pozornosť implementácii odporúčaní Rady a podporovať Komisiu a Radu pri monitorovaní vývoja v členských štátoch a na európskej úrovni. Pomôže pri identifikovaní účinných politík a postupov na prekonávanie spoločných výziev v členských štátoch, podporí výmenu skúseností a prispeje k sformulovaniu cielenejších politických odporúčaní.
- Okrem toho sa bude pokračovať v oficiálnych **diskusiách na ministerskej a na vyššej úrovni**, ako aj v podujatiach s veľkým zviditeľnením, akými sú napríklad **konferencie** Komisie alebo predsedníctva. Budú predstavovať významný príspevok k prebiehajúcim diskusiám a zlepši sa nimi preberanie účinných nových prístupov a opatrení v oblasti politiky. Vyzdvihnú sa tak osvedčené postupy v členských štátoch, dospeje sa k lepšiemu pochopeniu rozdielov vo výkonoch jednotlivých krajín v porovnaní s cieľmi a podporí sa tým úsilie členských štátov.
- **Program v oblasti celoživotného vzdelávania a súvisiace programy v oblasti výskumu a inovácie** sa budú intenzívnejšie využívať na podporu experimentovania a inovačných prístupov v oblasti znižovania počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky. Umožní sa tým výmena skúseností a osvedčených postupov na úrovni vzdelávacích inštitúcií a zariadení odbornej prípravy a pomôže sa pri vypracúvaní účinných a efektívnych opatrení na podporu žiakov, ktorým hrozí odchod zo školy. K prioritám financovania v roku 2011 patrí znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej

¹⁸

KOM(2010) 296.

dochádzky, zlepšenie vzdelávania študentov z migračného prostredia a presadzovanie rodovej rovnosti a inkluzívnych prístupov k učeniu.

- **Európske štrukturálne fondy**, najmä Európsky sociálny fond a Európsky fond regionálneho rozvoja, sú veľmi dôležitými zdrojmi financovania celoštátnych a regionálnych opatrení na znižovanie počtu prípadov predčasného ukončenia školskej dochádzky. Spoločným európskym rámcom politiky uvedeným v odporúčaní Rady sa prispeje k zameraniu a rigoróznosti investícií v rámci európskych štrukturálnych fondov a posilní sa tak ich nákladová efektívnosť v boji proti predčasnemu ukončeniu školskej dochádzky.

-